

GEOLOGISKE NOTISER FRA KRISTIANIA-EGNEN

af Dr. Hans Reusch: Nyt Magazin for Naturvidenskaberne, Christiania 1884

For vort lands geologer er Kristiania et lærdommens hovedsæde; ikke alene fordi vort lands to betydeligste geologer, Keilhau og Kjerulf, der har undervist sine disciple; men ogsaa fordi dens omegn til næsten alle geologiens vigtigste lærdomme yder illustrationer, der er saa slaaende, at man ved senere iagttagelser altid føler sig opfordret til sammenligning med dem. Forfatteren har temmelig flittig studert disse «illustrationer», og det med den forhaabning for øie saaledes ogsaa at kunne trænge nøiere ind i de andre egenes geologi, som er hans egentlige arbejdsfelt.

De iagttagelser, som under dette er indsamlede, er alle gjorte paa smaaudflugter og tilfældige spadsereture. Derfor er, hvad der meddeles, intet samlet; der er, som overskriften siger, kun notiser, af hvilke en del til og med væsentlig kun kan have interesse for dem, som netop færdes i Kristianiaegnen*).

*) Af litteratur er især at mærke:

Kjerulf. Das Christiania Silurbecken, Universitätsprogram f. 1855.

Kjerulf. Ueber die Geologie des südlichen Norwegens. Nyt Mag. for Naturv. Bd. 9

Kjerulf. Veiviser ved geologiske excursionser i Kristiania omegn, med kart. Universitetsprogram f. 1865.

I. Grundfjeldet

Ertsgang i grundfjeldet ved Slemmestad. Paa gaarden N. Bø's grund i Røken ca 22 kil. i sv. for Kristiania har der i de sidste aar været forsøgt drift paa en ægte ertsgang, hvoraf vi, som bekjendt, ikke udenfor Kongsbergdistriktet besidder ret mange. Gruben ligger paa sydøstsiden af den ned mod Slemmestad skraaende dal; den har været drevet fra først i 1881 til oktober 1882. Da jeg i indeværende aar besøgte gruben, var den utilgjængelig, saa jeg har ladet mig nøie med at iagttage, hvad der stod i dagen og laa på halderne, samt med nogle velvillig meddelte oplysninger. Stedets bergart er en paa glimmerminerale meget fattig, hvidlig granit*). Gangen staar omtrent lodret og strækker sig i retning n. til v.; dens bredde er indtil 20 - 30 cm., men ofte mindre; undertiden forsvinder den aldeles, i hvilket tilfælde dog en spalte betegner, hvor den videre skal søges. Gangen er fornemlig fyldt med kalkspat, af hvilket mineral der paa halden fandtes zirlige krystaller i form af seksidige tavler. I gangen og impregnerende sidestenen paa dens vestside indtil i en afstand af omtrent 50 cm. forekommer ertsen, nemlig blyglans som

angives at være sølvholdig, zinkblende, kobberkis og svovelkis; den udtagne erts er blevet afskibet til udlandet. Man har forfulgt gangen med en stoll som skal være omkring 80 m. lang. Stollen gik først igjennem en del til etage 2 hørende skifer med kalkboller, som laa ind til grundfjeldet. Man har drevet orter til siden og fundet underordnede smaagange ledsaget af erts.

Dens ertsholdige granit har ved en løselig betragtning noget porfyrisk ved sig, idet de hvide, i almindelighed vel 1 centimeter store feldspatindivider, som udgjør dens hovedmasse, udhæver sig fra resten, der fornemlig bestaar af de forskjellige slags ertser samt kvarts. Sidsnævnte substanser synes at kunne vikariere for hverandre, idet snart en eller anden erts, snart kvartsen har overvægten.

Nærmest søen paa gaarden Slemmestad-Ødegaardens grund ligger et skjærp, hvor forholdene synes at ligne de beskrevne. Paa halden her ligger en lys grønlig gul, mellem fingrene smulrende substans, som ved nøiere undersøgelse viser sig at være finskjælllet med kalkspat opblandet talk. Indsprængt heri ligger zirlige smaagrupper af svovelkisterner indtil 1 cm. store.

*) Denne har vistnok adskillig udbredelse, idet den synes at være den herskende bergart paa stranden mellem Slemmestad og Nersnes. Ogsaa landeveien mellem Slemmestad-Ødegaarden og Nersnes gaar over denne bergart; her iagttager man dog tildels en finkornet bergartvarietet, der ofte ved en del indleirede glimmerlameller faar parallelstruktur og dermed et udseende, som minder om enkelte varieteter af granulit.

Kjerulf. Udsigt over det sydlige Norges geologi. Chr. 1879 p. 45 b. f.
Den geologiske undersøgelses kart i blad: Kristiania.
Brøgger. Die silurischen Etagen 2 und 3. Universitätsprogram f. 1882. Kr. 1882

II. Etagerne

Angaaende disse, hvorover Kjerulf og nu i den nyeste tid for de ældres vedkommende Brøgger har anstillet saa grundige undersøgelser, kan ikke meget her tilføres.

Konglomerat af etage 1. Ved den sidstnævnte grube paa Slemmes-tad-Ødegaard'en har man spor til de afleiringer, som man maa antage for de ældste af den i vor egn over grundfjeldet hvilende lagbygning, nemlig et især af kvartsbergarter sammensat konglomerat.

(Cnf. «Profil von Håvikskjær nach Håkevik» som ledsager Brøggers ovenfor citerede bog. Det sted, som man vel tydeligst skal kunne se konglomeratets underleiring under fossilførende skifer af etage 1, det pag. 199 afbildede profil, paa veien til Baasrudvand lykkedes det ikke ved mit forresten kortvarige besøg i denne egn at fremfinde. Et lignende konglomerat er af brøgger paavist mellem grundfjeldet og etage 1 c ved Krekling, «Om paradoxideskifrene ved Krek-

ling». «Nyt. mag. f. Naturvid. XXIV.» Jeg har ogsaa bemærket det ved gaarden Mælum i s. for Heggen kirke, Modum.)

Konglomeratet ligger som et ganske tyndt dække hist og her over grundfjeldet, der danner Slemmestaddalens sydøstside. Bindemidlet har udseende af regenereret granit lignende underlagets bergart. Der, hvor veien fra Morberg kommer ned i Slemmestaddalen, bemærker man blandt rullestenenes bergarter foruden drøi kvarts ogsaa graa sandsten, tildels grov med større afrundede korn av kvarts og hvidagtig feldspat. Disse rullestene tyder altsaa paa, at der i vor egn har eksisteret sidimentære afleiringer ældre end den herværende ældste primordial.

Paa sydsiden af Nersnesbugten, inderst i denne i det der staaende konglomerat findes foruden rullstene av kvartsbergarter ogsaa en og anden af en sort med svovelkis minder om de kalkboller, der forekommer i vor ældste silur.